GAUDEO
John Carter Brown
Library
Brown University

PETRI PASCHALICI VENETI ORATORIS AD HEMANVELEM LVSITANIAE REGEM ORATIO.

VEtus hoſpitiũ:mutuiq; amoris ſtudiũ
qd' a maioribus acceptũ cũ maieſtate
tua Veneto nomini ĩtercedit Rex Se/
reniſſime:magnã ſpem attulit Augu/
ſtino prĩcipi nr̃o:& uniuerſo Senatui:
quũ primũ regni te huius potitũ eſſe
cognouimus:fore ut omni tp̃e tã amicus Venetæ reipub.
& eſſe:& uideri uelles:tã omni officioꝝ genere cõiũctus:
q̃ quiuis alius Regũ:qui hodie ſunt in terris:aut unq̃ fu/
erunt cõiunctiſſimus & amiciſſimus. In quã ſententiam
nõ modo nos cõfirmauit:uetus Luſitanoꝝ Regum beni
uolentia:uſq; ad hunc diem mutuo inter nos ſanctiſſime
conſeruata.ſed uirtus tua in primis:iam longe lateq; per
orbẽ terraꝝ cognita ac diuulgata:Quæ etiã in ſpem ma
ximã:præter Venetam ciuitatẽ:omnes Europæ gentes:
populos:regna:nationes cõmouet atq; excitauit. Nemo
enim fuit:qui ob ea:quæ aſſidua hominũ p̃dicatione de
tuis uirtutibus ferebantur:non perſuaſum haberet:breui
futurum:ut chriſtiana religio plane intelligeret:datũ ſibi
dei optimi maximi munere:unũ ex omni regũ numero:
qui uirtute:cõſilio:felicitate:nõ ſolũ rẽ chriſtianã feſſam
labantẽq; tueretur:ſed longe etiã lateq; ꝓpagaret:Quã
qdẽ cõmunẽ omniũ de tua uirtute ac ſapientia opinionẽ
Rex illuſtriſſime magis ac magis cõfirmauit:& hominũ
animis impreſſit:catholicorum ac inuictiſſimoꝝ caſtellæ
regũ ſocerũ tuoꝝ p̃ſtantiſſimoꝝ auctoritas atq; iudiciũ:
qui certe:niſi tantus eſſes:quãtũ te omnes prædicant:nõ

adeo libẽter(mihi crede) te ultro in generũ requiſiſſent.
Enimuero ꝗa ita natura eſt cõparatũ:ut optimus quiſqꝫ
ſimilem ſibi maxime cõcupiſcat. Non mirũ itaqꝫ:ſi talia
argumenta ſequti mortales:hoc de te deqꝫ feliciſſimo re/
gno tuo ſibi promittũt:hanc ſpẽ alunt:hos ſibi ſucceſſus
proponũt. Quippe quia:hæc de te hominũ iudicia:uel
in ipſo tui regiminis rudimento:& probaſti Rex Inclyte
& auxiſti. Nam ut domeſtica prætermittã:quæ quidẽ ta
lia ſunt:ut nulla ſit tã uehemẽs dicẽdi facultas:nulla uer/
boꝝ copia:quæ nõ dicendo prius defatiget᷑:q̃ illa exequi
unq̃ ſatis queat:quid per deũ ĩmortalẽ abs te aut præcla
rius:aut admirabilius fieri potuit? quid ad regni opes fir
mandas cõducibilius? q̃ quod ab ipſo tuæ moderationis
limine:adoleſcẽs adhuc multoꝝ principũ beniuolentiã:
incredibili munificentia tibi conciliaſti:alios aut fœdere
iunxiſti:aut affinitate copulaſti:nõ ocio neqꝫ deſidiæ de/
ditus:ſi quãdo a rebus bellicis uacares:ſed mõ uenando:
modo campeſtri exercitatione te & tuos ità exercẽdo:ut
nũq̃ minus in ocio fueris:q̃ quum abũdare ocio creditus
eſſes:q̃q̃ non minore inter ea ſtudio pacis artes iuſticia:q̃
belli munia ingenio & uiribus foueris. Nã de clementia:
fide:pietate:bn̄ficẽtia:animi magnitudine cæteriſqꝫ uir/
tutibus:quæ in te uno uſqꝫquaqꝫ eminent atqꝫ elucẽt:ſa/
tius eſt me p̄terire q̃ parũ dicere:ne culpa ingenii ipſa orõ
præ magnitudine uirtutũ ac laudũ tuaꝝ opere in medio
fateſcat. Sed q̃q̃ hæc ita magna ſint:ita ſublimia atqꝫ ad/
miranda:ut nõ modo omniũ oratoꝝ ingenia deterreant:
ſed oẽm iã inuidiã excedant:leuiora tn̄ uideri poſſunt:ſi
cũ uno tuæ maieſtatis opere cõferantur:cũ quo ne anti/
quoꝝ quidẽ regum:populoꝝ ue illuſtriũ:ullum unq̃ faci

nus cōparari pōt. Nā quæ regio eſt in terris:quæ gēs ho
die tā repoſita:& ab omni hominū cōmercio tā remota:
ad quā nō fama ꝑuenerit hoc breui tp̄e alteꝝ terraꝝ or/
bem:quē & Ptolemæus & Strabo:& reliqui mundi ſcri/
ptores penitus ignorauerūt:Rem certe mirā atq; ꝓclarā:
rem nullis ante tp̄ibus cognitā:rem memorandā atq; hi/
ſtoria dignā:& in qua oēs ſtudioſi elaborare atq; exerce/
re ingeniū debent:tuo cōſilio:cura:induſtria:diligentia:
tuiſq; auſpiciis:iam eſſe inuentū atq; hominibus patefa/
ctū:qđ non Carthaginenſes olim:non Romani reꝝ dñi
poſt Carthaginē euerſam:nō Alexander ille magnus mū
di ſcrutator:nō Græcia omnis dum floruit:nō Aegyptii
Aſſyriiq; reges ſunt aſſequti:tua uirtus atq; felicitas eſt
adepta:Omnis exterioris Libyæ ora:ab atlantico ocea/
no:ad barbaricū uſq; ſinū:qui erithreo iungit᷑ tuo iuſſu
atq; imperio eſt enauigata:gentes:inſulæ:littora ad id tē
pus ignota:aut tuis ceſſere armis:aut his territæ tuam
amicitiā ultro expetiuere.Gloriati ſunt ſūmi reges olim:
& populi antea inuicti:qđ ad oceanū uſq; arma promo/
uiſſent:tu rex inuictiſſime in ſubteraneū uſq; hæmiſphæ
riū:& in antipodas promouiſſe imperiū iure gloriari po
tes:& qđ omniū maximū eſt:maximeq; memorādū:di/
ſcretas naturæ imperio gētes:duoſq; diuerſos terraꝝ or/
bes cōmercio cōſociaſti:qua re profecto:haud ſatis dici
pōt:quantū cōmodi:quātūq; utilitatis percipiat uniuer/
ſus orbis:ob mel ex harundinibus collectū:ac alia cōplu
ria:quæ inde ad humanū uſum affatim ubiq; deferunt᷑:
quātūq; etiam in poſteꝝ ob aromata cuiuſcūq; generis a
tuis nuper nauibus inuenta ſit percepturus.Et dubitabi/
mus adhuc:qui īmortalitas nominis iā tibi nō ſit parta?

Crede mihi Rex excellentiſſime:omne æuū p̄clara faci/
nora tua cōmemorabit:poſteritas admirabit̄:gentes cele
brabunt:omnis deniq; hominū uita:niſi ingrata eſſe ue/
lit:tibi uni magis debere fatebitur:q̄ aut ueteꝶ regū:aut
nouoꝶ cuiq̄. Veꝶ tamen q̄q̄ multa adeo magna geſſeris:
adeo memorāda:tamē nihil eſt Rex glorioſiſſime in quo
pietas & magnitudo tua aut maior:aut admirabilior ap
pareat:nihil in quo iuſtius cœlū meruiſſe uidearis.q̄ qđ
cū Dn̄icus Piſanus eques orator noſter:qui p catholicos
caſtellæ reges & noſtrū ſenatū ad te uiſendū atq; honorā
dum miſſus tuæ celſitudini declaraſſet:q̄ ingens periculū
non ſolū reip.noſtræ:ſed etiā Chriſtiane pietati:ab īma/
niſſimo ac potentiſſimo turcaꝶ rege īmineret:quantūq;
eius opes hac tēpeſtate plus nimio inualuerint:quantas
Chriſtianoꝶ ſtrages fecerit:quot deniq; nouos & tremē/
dos cuiuſcūq; generis apparatus aduerſus Chriſtianū no
mē miliatur:tua ſponte tā ſancte:tam pie:tam deniq; re/
ligioſe animū adieceris ad id bellū:qđ incredibili diſpē/
dio:iam tertiū annū cū ſæuiſſima hac belua ſuſtinemus:
tuis auxiliis ita iuuandū:ut poſtpoſita mauritania:omnē
eam potentiſſimā claſſem:quā cōtra ipſam ſtruxeras:ma
ximiſq; iam ſumptibus paraueras:contra impientiſſimos
hoſtes nō ſolū hoc anno deſtimaueris:ſed etiam in futuꝶ
longe maiorē atq; ualidiorē ſi opus fuerit te miſſuꝶ affir
maueris:ac nihil deniq; intentatū relictuꝶ:qđ ad uicto/
riam de crudeliſſimo hoſte reportandā:& bellū omnino
cōficiendū neceſſariū ac oportunū eſſe uideat̄. Ita.n.lr̄æ
tuæ maieſtatis atq; ipſius oratoris noſtri ad ſenatū miſſe
teſtate ſunt. Quod quū ita ſit Rex ſacratiſſime:neſcio
equidē:quū hāc rem mecū ipſe cōſydero:qd pulchrius:

quid fortius? quid ſublimius? quid deniqꝫ diuina uirtute
atqꝫ præclara indole tua magis dignũ fieri:aut excogita/
ri unq̃ potuerit. Sumpſerunt aliqñ maiores ueſtri arma
incredibili pietate pro hieroſolima recuperanda:p̄claraqꝫ
in Syria facinora:ut litteris ꝓditũ eſt:ediderũt. Sed lon/
ge maius eſt:& magis utile Chriſtianæ reip. qđ maieſtas
tua nũc facit. Nam ut ualidiores ſunt turcarum uires:q̃
Syriæ regũ fuerunt. ita bellũ hoc graue magis atqꝫ peri/
culoſum eſt iudicãdũ: Et ſi oppugnare hoſtẽ longe remo
tum pulchrũ eſſe cenſemus:multo quidẽ magis utile ac
neceſſariũ eſſe uidet᷑:eum qui iam intra uiſcera ſit exce/
ptus ꝓpellere ac expugnare. Itaqꝫ nõ ĩmerito ſicut antea
ſemꝑ ita nũc maxime ob hãc cauſam:te ut uirũ præſtan
tiſſimũ:prĩcipẽ celeberrimũ:regẽ ſanctiſſimũ:Princeps:
Senatus: & uniuerſa:ciuitas noſtra:mirifice obſeruat &
ueneratur:ac tantũ celſitudini tuæ hac etiã cauſa debere
fatent᷑:ut nihil penitus ſit eis ꝓpriũ:qđ tecũ nõ cenſeant
eſſe cõmune. In cuius rei teſtimoniũ nõ cõtẽti ꝑ epiſtolã
ſublimati tuæ ſignificare:quantũ gaudii ſuſceperint:qđ
cauſam fidei Chriſtianæ uti Rex religioſiſſimus:& no/
ſtrã uti Veneti nominis amiciſſimus ſuſcepiſti:cõfeſtim
facto Senatuſcõſulto:me nouũ oratorem deſignauerunt
ad tuã Serenitatẽ:ut corã illi pro tantis meritis cumula/
tiſſimas gratias agerẽ:qđ bellũ hoc tam graue & pericu
loſum pro Chriſti fide omnino iuuandũ ſuſcepiſti:& ſu/
ſceptũ:ut tua eſt pietas atqꝫ cõſtantia conficiendũ:& qđ
præcipue gratũ fuit:cũ Venetis:cũ quibus quo arctiora
tibi publici hoſpitii:ueteriſqꝫ beniuolentiæ tãq̃ hæredita/
riæ a maioribus relictæ iura intercedunt:eo ad maiorem
gloriã accedet:cũ his aduerſus cõem Chriſtiani nominis

inimicũ ſocia arma iunxiſſe:Q uo in negocio nõ minus
erit honorificũ tuæ ſublimitati:ueterẽ neceſſitudinẽ cum
Veneta ciuitate non ſolũ inſtauraſſe:ſed auxiſſe etiã atq;
ſtabiliuiſſe:q̃ ſi omnino hoſte ſuperato nobiſcũ uictoriã
de eo reportauiſſes.Duplex itaq; laus hoc facto in tuam
excellentiam redundabit.Primũ qđ Venetam ciuitatẽ in
laborioſo ac difficili bello adiutam tibi arctius ꝑpetuoq;
beneficio deuincies:Deinde qđ rẽ chriſtianam rex Chri/
ſtianiſſimus cũ Chriſtianiſſimo populo defendiſſe uide/
beris.Nam qđ ad Venetos attinet:nullũ unq̃ fuit tẽpus:
nulla occaſio maior:reipu.noſtræ demerendæ:q̃ hoc tp̃e
quo ciuitas noſtra nõ magis de re ſua:q̃ de ſumma fidei
Chriſtianæ ſolicita cũ ferociſſima gente conflatũ habet.
Porro plus erit hoc Veneto nomini dediſſe:q̃ qđ quiſq;
fuit ille maiorꝝ tuorꝝ:qui olim in nr̃a ciuitate publico ho
ſpitio ſuſceptus:memoriã eius officii hæreditariã poſte/
ris reliquiſſe ferũt:plus inq̃ q̃ quũ nr̃æ onerariæ triremes
in mari a piratis direptæ:remiges & gubernatores ſemi/
nudi:ac uulneribus confecti:humane ac per benigne his
locis recepti:hoſpitio:ueſte:& uiatico adiuti fuerũt:Tũc
de priuata ſalute agebat̃:nũc de publica agitur. Q uod
aũt nr̃a religio defendit̃:eo maior hinc fama expectanda
eſt:maior celebritas:quo plures ſunt:qui de publica pie
tate:de totius rei ſumma:q̃ de unius ciuitatis fortuna la/
borant. Pulchrũ quidẽ eſt:& ad famam nõis ſpecioſum:
magnã oceani partẽ claſſe circuiſſe:noua littora:nouas
terras exploraſſe:ignotas gẽtes & inſulas nr̃orꝝ hoĩum
cõmercio adiunxiſſe. Sed multo pulchrius:lõge ſpecio/
ſius:& ad ĩmortalitatẽ nõis aptius nobiliſſimã orbis par
tem ab impiorꝝ furore defendere:publicã pietatẽ armis

ꝓtegere:periculũ qđ christiano nomini inſtat ꝓpulſare: cõmune incẽdiũ reſtinguere:Erit hoc qdẽ cũ cæteris gẽ/tibus gratũ:tũ Venetæ ciuitati:quæ primas partes huius belli ſubſtinet gratiſſimũ:quæ quo ꝓpior eſt periculo:eo eſt de laborioſi belli huius euẽtu ſolicita magis. Hac princeps noſter & Venetus Senatus cõmoti cura:cõtinuo tuæ maieſtatis hoĩs in curia recitatis decretũ tulerunt:ut uel magnis atq; arduis itineribus ad tuã celſitudinẽ ꝓperarẽ: nõ tm̃ illi gratias acturus:qđ ultro hoc bello rẽ Venetã: ĩmo chriſtianã ſocia claſſe iuuare decreuerit. ſed publico noĩe rogaturus ac hortaturus clemẽtiã ac pietatẽ tuã:ut poſteaq̃ tã piã:tã ſingularẽ:tã deniq; p̃clarã fidei cauſam tuẽdã ſuſceperit:ſuſceptã maieſtas tua nõ deſerat:ſed po/tius ipſam foueat:iuuet:auxilio ſuo & omni ope ac opa ꝑpetuo tueatur. Sit tua celſitudo cæteris chriſtianæ fidei ducibus exẽplo ad pietatẽ cõmuni noĩe tuendã:cupiant cæteri chriſtiani principes chriſtianũ nomen tuo exẽplo demereri:quẽadmodũ hoc tẽpore:& cupere:& affectare Sunt uiſi qui quũ audiuiſſent:qđ ſponte tua tã libenter tu Rex inuictiſſime:& capeſſere & induere etiam arma uelles pro Chriſti fide:erecti hac rei pulchritudine ſuas adiũxere claſſes:ut tuæ & Venetæ iuncta mature hoſtiũ conatibus occurrerẽt. Chriſtianiſſimus. n. Francoꝝ Rex ſuã ualidiſſimã claſſem mittit ſuppetias ad hoc bellum. Catholici caſtellæ Reges:ut tuæ certum eſt ſublimitati: ſuã ad hoc ipſum deſtinatã:rurſus apud ſiculos paartam habẽt. Sereniſſimus Pãnoniæ Rex cũ quo iam Pontifex maximus:& noſter Senatus dei optimi maximi felici auſpicio toto hoc bello duraturũ fœdus ſanxerũt & ini/uerũt:terreſtri exercitu ꝑnicioſiſſimũ hũc chriſtiani ge/

neris diſſipatorẽ eſt inuaſurus:atqꝫ iãprimũ(ut fieri cele
rius poteſt) ad pugnam accelerat ac ſe accingit.ne forte
p̄ſtita ſero auxilia ea ex parte:qua currẽs quottidie bar/
barus iſte chriſtiano ſanguine infectus incẽdit ac euertit
oĩa ludibrio ipſi eſſent:ubi per occaſionẽ eius uires plus
nimio cõualuiſſent.Non.n.minus ex oportunitate:q̃ ui/
rium fiducia bellũ gerit:utqꝫ ualidius cõmunẽ hunc ini/
micũ aggredi poſſit:nõ dederũt eius maieſtati ſuis auxi/
liis:Inclytus ac fortiſſimus Poloniæ Rex eius frater:&
ambo ualachoꝝ duces. Q uod ſi huic chriſtianoꝝ prin/
cipũ tã ſancto ac pio cõſenſui:tu quoqꝫ Rex Magnani/
me aderis:ita ut tuã uirtutẽ ac pietatem ſequti cæteri re/
ges:auxilia ſua parata iam ad bellũ mittãt:aut miſſa te/
neant:aut ipſi arma etiã induãt:nulli dubiũ eſt:quin bre
ui res chriſtiana in integrũ reſtituat᷑.Vnde & Maieſtati
tuæ laudẽ ſempiternã:gloriã incõparabilem:tryumphũ
celeberrimũ:ipſam deniqꝫ tantoꝑe expetendam beatitu/
dinẽ:& noĩs æternitatẽ:deus optimus maximus tribuet
atqꝫ cõcedet cõtra ſi periculũ:quod ĩminet chriſtianæ re/
ligioni negligatur:utinam falſus ſim uates:timendũ ſu/
pramodũ eſt:ne breui eueniat:ut hoc incendio:quo nũc
Veneta reſpub.laborat:Græcia olim laborauit:mox uni
uerſa Europa ſit laboratura. Dixi.

Acta tertiodecimo calendas Septembres apud Vliſſipo/
nem. I D I.

Impreſſum Venetiis per Bernardinum Venetum de Vi/
talibus Anno Domini.M.CCCCC.I.Die Vigeſimoſe/
cundo Menſis Decembris.

H501
P2849

WILLIAM SALLOCH
Pines Bridge Road
Ossining, N.Y. 10562